

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU INTERPRETAREA

**prevederilor articolului 98 în coroborare cu articolele 64 și 85 din
Constituția Republicii Moldova**

(Sesizarea nr. 84b/2019)

CHIȘINĂU

15 mai 2019

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 98 ÎN COROBORARE CU ARTICOLELE 64 ȘI 85 DIN CONSTITUȚIE

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dnei Raisa APOLSCHII,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Corneliu GURIN,
dlui Artur REȘETNICOV,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dnei Dina Musteața, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 23 aprilie 2019
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în camera de consiliu,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională pe 23 aprilie 2019 de către Președintele Republicii Moldova, dl Igor Dodon, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, 25 lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. a) din Codul jurisdicției constituționale, privind interpretarea articolului 98, în coroborare cu articolele 64 și 85 din Constituția Republicii Moldova.

2. Președintele Republicii Moldova îi solicită Curții Constituționale interpretarea articolelor, prin oferirea unor răspunsuri la următoarele întrebări:

- dacă Președintele Republicii Moldova este obligat să declanșeze procedura consultării fracțiunilor parlamentare și a înaintării unui candidat la funcția de Prim-ministru în lipsa organelor de conducere ale Parlamentului?

- dacă prin lipsa întrunirii legislativului în ședință plenară pentru examinarea subiectului investiturii Guvernului sau prin imposibilitatea întrunirii acestuia din cauza lipsei organului care îl convoacă se consideră că a fost respinsă tacit și/sau că nu a fost susținută candidatura propusă a Prim-ministrului? Dacă această situație presupune imposibilitatea acordării votului de încredere pentru investirea Guvernului?

- dacă Președintele Republicii Moldova poate să înainteze același candidat la funcția de Prim-ministru sau dacă urmează să desemneze o nouă candidatură, după expirarea termenului de 15 zile reglementat de articolul 98 alin. (2) din Constituție, termen în care candidatul pentru funcția de Prim-ministru urmează să ceară votul de încredere al Parlamentului referitor la programul de activitate și la întreaga listă a Guvernului?

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 98 ÎN COROBORARE CU ARTICOLELE 64 ȘI 85 DIN CONSTITUȚIE

3. Prin decizia Curții Constituționale din 25 aprilie 2019, sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

4. La ședința publică a Curții, în cadrul căreia a fost pronunțat dispozitivul hotărârii, autorul sesizării a fost reprezentat de către dl Maxim Lebedinschi, consilier al Președintelui Republicii Moldova în domeniul juridic și relațiilor instituționale. Parlamentul a fost reprezentat de către dl Radu Radu, consultant principal în cadrul Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și la organele de drept, din cadrul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, secretar de stat în cadrul Ministerului Justiției.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

5. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 64

Organizarea internă

„(1) Structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Resursele financiare ale Parlamentului sunt prevăzute în bugetul aprobat de acesta.

(2) Președintele Parlamentului se alege prin vot secret, cu majoritatea voturilor deputaților aleși, pe durata mandatului Parlamentului. El poate fi revocat în orice moment prin vot secret de către Parlament cu o majoritate de cel puțin două treimi din voturile tuturor deputaților.

(3) Vicepreședinții se aleg la propunerea Președintelui Parlamentului, cu consultarea fracțiunilor parlamentare.”

Articolul 85

Dizolvarea Parlamentului

„(1) În cazul imposibilității formării Guvernului sau al blocării procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, Președintele Republicii Moldova, după consultarea fracțiunilor parlamentare, poate să dizolve Parlamentul.

(2) Parlamentul poate fi dizolvat, dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură.

(3) În cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

(4) Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Președintelui Republicii Moldova, și nici în timpul stării de urgență, de asediu sau de război.”

Articolul 98

Învestitura

„(1) După consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru.

(2) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 98 ÎN COROBORARE CU ARTICOLELE 64 ȘI 85 DIN CONSTITUȚIE

(3) Programul de activitate și lista Guvernului se dezbate în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților aleși.

(4) În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul.

(5) Guvernul își exercită atribuțiile din ziua depunerii jurământului de către membrii lui în fața Președintelui Republicii Moldova.

(6) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.”

6. Prevederile relevante ale Regulamentului Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797 din 2 aprilie 1996, sunt următoarele:

Articolul 7
Conducerea Parlamentului

„După constituirea legală a Parlamentului se alege Președintele Parlamentului, vicepreședinții și se formează Biroul permanent al Parlamentului.”

Articolul 13
Atribuțiile Biroului permanent al Parlamentului

„(1) Biroul permanent al Parlamentului are următoarele atribuții:

- a) Propune Parlamentului data convocării ședințelor plenare;
[...].”

Articolul 14
Atribuțiile Președintelui Parlamentului

„(1) Președintele Parlamentului are următoarele atribuții:

- [...]
b) convoacă sesiunile ordinare, extraordinare sau speciale ale Parlamentului;
[...].”

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

7. Prin decizia sa din 25 aprilie 2019, Curtea a reținut, în baza articolului 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, că sesizarea privind interpretarea Constituției ține de competența sa *ratione materiae*.

8. De asemenea, conform articolului 25 lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, Președintele Republicii Moldova are competența de a sesiza Curtea Constituțională.

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 98 ÎN COROBORARE CU ARTICOLELE 64 ȘI 85 DIN CONSTITUȚIE

B. FONDUL CAUZEI

1. Argumentele autorului sesizării

9. Potrivit autorului sesizării, ar fi necesară clarificarea acțiunilor care pot fi întreprinse de către Președintele Republicii Moldova în cazul identificării unui candidat la funcția de Prim-ministru, în situația în care nu sunt constituite organele de conducere ale Parlamentului. Președintele Republicii Moldova susține că desemnarea unui candidat la funcția de Prim-ministru presupune acordarea unui vot de încredere, manifestat prin adoptarea unei hotărâri de către Parlament. În acest context, este necesară declanșarea procedurii legislative. Totuși, procedura legislativă nu se poate desfășura fără alegerea Președintelui Parlamentului și fără existența organelor de lucru ale legislativului, cum ar fi Biroul permanent. În opinia Președintelui Republicii Moldova, lipsa organelor de conducere ale Parlamentului atrage imposibilitatea adoptării actelor legislative, pentru că: nu pot fi convocate și conduse lucrările Biroului permanent; în lipsa Biroului permanent, nu poate fi stabilită ordinea de zi a legislativului; proiectele de legi sau de hotărâri nu pot fi introduse în procesul legislativ; nu poate fi convocată sesiunea ordinară a Parlamentului; nu pot fi distribuite proiectele de legi sau de hotărâri, precum și rapoartele comisiilor; nu pot fi anunțate rezultatele votării; nu pot fi semnate legile, hotărârile și moțiunile adoptate de către Parlament.

10. De asemenea, Președintele Republicii Moldova susține că trebuie interpretată sintagma „două solicitări de investiție” de la articolul 85 alin. (2) din Constituție, pentru a putea ști dacă cele două solicitări trebuie să aibă ca protagonist una și aceeași persoană.

2. Aprecierea Curții

11. Analizând circumstanțele prezentate de către Președintele Republicii Moldova, Curtea consideră că articolele invocate de acesta în sesizare au nevoie de o interpretare care să elucideze problemele ridicate.

12. Cu privire la obligația constituțională a Președintelui de a iniția consultarea fracțiunilor parlamentare în vederea desemnării unui candidat pentru funcția de Prim-ministru, Curtea subliniază că aceasta decurge din textul clar al articolului 98 din Constituție.

13. Obligația consultării fracțiunilor parlamentare poate fi îndeplinită în mod independent de alegerea Președintelui Parlamentului și, în general, de existența organelor de conducere ale legislativului. Constituirea fracțiunilor parlamentare reprezintă un proces separat de alegerea Președintelui Parlamentului.

14. Curtea observă că, spre deosebire de obligația consultării fracțiunilor parlamentare în vederea unei eventuale desemnări a unui candidat pentru funcția de Prim-ministru, obligația înaintării unui candidat la această funcție depinde de existența organelor de conducere ale Parlamentului. Potrivit articolului 64

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 98 ÎN COROBORARE CU ARTICOLELE 64 ȘI 85 DIN CONSTITUȚIE

alin.(1) din Constituție, structura, organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Regulamentul Parlamentului pune în aplicare prescripțiile Constituției referitoare la activitatea Parlamentului. Acest act, adoptat prin Legea nr. 797 din 2 aprilie 1996, prevede la articolul 7 organele care alcătuiesc conducerea Parlamentului: Președintele Parlamentului, vicepreședinții și Biroul permanent al Parlamentului. De asemenea, articolul 14 alin. (1) lit. g) din Regulament stabilește că Președintele Parlamentului reprezintă Parlamentul, *inter alia*, în relațiile cu Președintele Republicii Moldova.

15. Curtea subliniază că pentru a înainta un candidat la funcția de Prim-ministru Președintele Republicii Moldova trebuie să aibă, în primul rând, un partener de dialog instituțional în persoana Președintelui Parlamentului, ca reprezentant al Parlamentului, într-un regim politic parlamentar (a se vedea HCC nr. 33 din 21 decembrie 2018, §§ 31 și 36). Acesta este cadrul stabilit de Regulamentul Parlamentului, la care fac trimitere prevederile articolului 64 alin. (1) din Constituție. În al doilea rând, trebuie să fie alese organele care fac posibilă convocarea Parlamentului în ședințe, *i.e.* Biroul permanent și Președintele Parlamentului. Potrivit articolului 13 alin. (1) lit. a), Biroul permanent al Parlamentului propune Parlamentului data convocării ședințelor plenare, iar potrivit articolului 14 alin. (1) lit. b) din același Regulament, Președintele Parlamentului convoacă sesiunile ordinare, extraordinare sau speciale ale Parlamentului. Așadar, Curtea a scos în evidență două obligații constituționale: Președintele Republicii Moldova are obligația consultării fracțiunilor parlamentare în vederea unei eventuale desemnări a unui candidat la funcția de Prim-ministru, iar membrii Parlamentului au obligația constituțională a alegerii organelor de conducere ale legislativului, inclusiv pentru a se putea realiza în totalitate procesul de desemnare a candidatului la funcția de Prim-ministru.

16. Urmărind acest fir logic, lipsa organului care reprezintă Parlamentul, precum și lipsa organelor care fac posibilă convocarea sesiunilor sale îl împiedică pe Președintele Republicii Moldova să desemneze un candidat pentru funcția de Prim-ministru. Circumstanțele în discuție nu echivalează cu o respingere tacită sau cu o lipsă de susținere a „candidaturii propuse”, pentru că această candidatură nici nu poate fi propusă. Totuși, în situația în care Parlamentul este reprezentat și sunt alese organele sale de conducere, Președintele Republicii Moldova poate desemna un candidat pentru funcția de Prim-ministru. Lipsa întrunirii deputaților în ședință plenară pentru examinarea chestiunii investiției Guvernului echivalează, în acest caz, cu o respingere a solicitării de investiție.

17. Potrivit articolului 85 alin. (1), în cazul imposibilității formării Guvernului, Președintele Republicii Moldova poate să dizolve Parlamentul, după consultarea fracțiunilor parlamentare. Alineatul al doilea al aceluiași articol stabilește că Parlamentul poate fi dizolvat dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investiție. Una din problemele ridicate de către Președintele Republicii Moldova vizează identitatea

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 98 ÎN COROBORARE CU ARTICOLELE 64 ȘI 85 DIN CONSTITUȚIE

dintre candidații desemnați pentru funcția de Prim-ministru care vin cu solicitările de investitură.

18. Curtea notează că sintagma „două solicitări de investitură” conținută de cel de-al doilea alineat al articolului 85 din Constituție trebuie interpretată prin prisma articolului 98 alineatele (2) și (3) din Constituție, coroborat cu considerentele enunțate de către Curtea Constituțională în Hotărârea nr. 32 din 29 decembrie 2015.

19. În Hotărârea nr. 32 din 29 decembrie 2015, Curtea a reținut că scopul consultărilor fracțiunilor parlamentare de către Președinte constă în a se stabili persoana căreia îi acordă sprijin politic majoritatea parlamentară (§ 91). În aceeași Hotărâre, Curtea a menționat că Președintele trebuie să desemneze în calitate de candidat pentru funcția de Prim-ministru o persoană care dispune de sprijinul majorității parlamentare și nu o persoană pe care o preferă, dar care nu se bucură de acest sprijin (§ 118). Președintele Republicii Moldova poate să deducă existența unei majorități parlamentare din chiar contextul consultărilor cu fracțiunile parlamentare, în condițiile în care fracțiunile parlamentare ai căror deputați formează, împreună, majoritatea necesară pentru acordarea unui vot de încredere Guvernului pot să-i propună Președintelui o candidatură. Totodată, Curtea a subliniat că în cazul în care nu este constituită o majoritate parlamentară absolută, Președintele Republicii Moldova are obligația de a desemna, după consultarea fracțiunilor parlamentare, un candidat pentru funcția de Prim-ministru, chiar dacă fracțiunile parlamentare nu sunt de acord cu propunerea sa (§ 131).

20. Astfel, în cadrul consultărilor cu fracțiunile parlamentare, se pune accentul pe persoana candidatului la funcția de Prim-ministru. Spre deosebire de etapa consultării fracțiunilor parlamentare, în cadrul dezbaterilor parlamentare accentul nu este pus pe persoana candidatului la funcția de Prim-ministru. Persoana candidatului și calitățile sale au fost puse în discuție în cadrul consultărilor, iar problema se prezumă a fi epuizată, în condițiile propunerii unei candidaturi de către fracțiunile parlamentare care alcătuiesc majoritatea sau în condițiile propunerii unei candidaturi de către Președintele Republicii Moldova, atunci când nu există o asemenea majoritate (*i.e.* prin inacțiunea politică a fracțiunilor parlamentare). În cadrul dezbaterilor parlamentare, accentul este pus pe programul de activitate și pe lista membrilor Guvernului.

21. De regulă, respingerea unei solicitări de investitură de către Parlament nu reprezintă o respingere a persoanei candidatului, ci o respingere a programului de activitate și a listei de membri ai Guvernului cu care se prezintă acesta în fața Parlamentului. Posibilitatea unei a doua solicitări de investitură reflectă șansa acestui candidat de a opera modificări la programul de activitate sau la lista membrilor Guvernului cu care se prezintă în fața Parlamentului, astfel încât să i se acorde un vot de încredere, potrivit articolului 98 alin. (2) din Constituție. El poate opera modificările la programul de activitate sau la lista membrilor Guvernului pe baza dezbaterilor din cadrul ședinței Parlamentului în care a fost

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 98 ÎN COROBORARE CU ARTICOLELE 64 ȘI 85 DIN CONSTITUȚIE

respinsă prima solicitare de investitură, pentru a se plia pe viziunile majorității parlamentare.

22. Totuși, în practică pot apărea situații neprevăzute la data consultărilor, cu referire la persoana unui candidat. În cazul în care respingerea unei solicitări de investitură s-ar baza, cu caracter de excepție, doar pe persoana candidatului, ar putea fi înaintată o altă candidatură, însă numai după inițierea unei noi runde de consultări cu fracțiunile parlamentare și cu respectarea condițiilor care decurg din Hotărârea Curții Constituționale nr. 32 din 29 decembrie 2015.

23. În consecință, Președintele Republicii Moldova poate înainta, după consultarea fracțiunilor parlamentare, un alt candidat pentru funcția de Prim-ministru, în cazul în care prima solicitare de investitură a Guvernului a fost respinsă de către Parlament (a se vedea, de asemenea, HCC nr. 30 din 1 octombrie 2013, § 66).

În baza articolelor 135 alin. (1) lit. b) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. b) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. Președintele Republicii Moldova nu poate înainta un candidat la funcția de Prim-ministru în lipsa organelor de conducere ale Parlamentului. Imposibilitatea întrunirii Parlamentului din cauza lipsei organului care îl convoacă presupune imposibilitatea Președintelui Republicii Moldova de a desemna un candidat pentru funcția de Prim-ministru.

2. Lipsa întrunirii Parlamentului în ședință plenară pentru examinarea chestiunii investiturii Guvernului, atunci când există organe de conducere ale legislativului, echivalează cu respingerea solicitării de investitură.

3. Sintagma „cel puțin două solicitări de investitură” conținută de articolul 85 alin. (2) din Constituție nu presupune, în mod obligatoriu, desemnarea aceleiași candidaturi.

4. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

*Chișinău, 15 mai 2019
HCC nr. 12
Dosarul nr. 84b/2019*